

Summary

Features from the Hallstatt period (Ha C2–D1) and the La Tène period (LT B1) were examined during a rescue archaeological excavation conducted in connection with the utility infrastructure installation and family houses construction (Fig. 3) on the southeast edge of Bratčice (Brno-Country District). Noteworthy are three pit houses from the Hallstatt period (Fig. 4) and two pit houses from the La Tène period (Fig. 5, 6), one of which was sunk into an earlier exploitation pit.

Ivan Čižmář, Petr Kos

Brno (k. ú. Bosonohy, okr. Brno-město)

Bosonožské náměstí, parc. č. 3550/1.

Horákovská kultura. Sídliště. Vertikální řez. Záchraný výzkum.

Uložení nálezů: Ústav archeologické památkové péče Brno, v. v. i.

Lokalizace: S-JTSK: -604143, -1162145

V roce 2023 bylo uzavřeno zpracování záchraného archeologického výzkumu, který probíhal v souvislosti s rekonstrukcí kanalizace v Brně-Bosonohách v letech 2020 až 2022. Během výzkumu byly získány nálezy neolitické, ze starší doby bronzové, raného a vrcholného středověku a novověku (viz Zubalík 2021; 2022; Zubalík, Přichystal 2021). V průběhu zpracování byly rozpoznány nálezy halštatského stáří, které náleží až ke třem objektům, dokumentovaným v horní části Bosonožského náměstí, poblíž vyústění Přímé ulice. Dva z těchto objektů lze vzhledem k jejich rozměrům a hloubce přesahující 1 a 1,5 m interpretovat snad jako zemnice.

Literatura

Zubalík, J. 2021: Brno (k. ú. Bosonohy, okr. Brno-město).

Přehled výzkumů 62(2), 188.

Zubalík, J. 2022: Brno (k. ú. Bosonohy, okr. Brno-město).

Přehled výzkumů 63(2), 127.

Zubalík, J., Přichystal, M. 2021: Brno (k. ú. Bosonohy, okr. Brno-město). *Přehled výzkumů 62(1)*, 185.

Summary

In 2023, the processing of material from the rescue archaeological excavation conducted in the cadastral area of Bosonohy (Brno-City District) from 2020 to 2022 was completed. The excavation revealed, among other things, a part of a Hallstatt settlement.

Jiří Zubalík

Brno (k. ú. Dolní Heršpice, okr. Brno-město)

„Na Široké“, „Pod Větrolamem“, parc. č. 406/3–406/18, 406/39, 406/41; 406/78–406/82, 406/84, 406/85; 409/4–409/8, 409/12–409/16.

Doba halštatská/laténská, doba halštatská, doba laténská. Sídliště, pohřební areál. Náhodný zásah/nález. Záchraný výzkum.

Uložení nálezů: Ústav archeologické památkové péče Brno, v. v. i.

Lokalizace: WGS-84: 49.1587100N, 16.6203900E; 49.1585275N, 16.6083092E; 49.1592994N, 16.6108628E; 49.1593836N, 16.6201753E

Během stavební akce související s rozšiřováním dálnice D1 Brno centrum – Brno jih, v úseku katastrů brněnských čtvrtí Horní Heršpice a Dolní Heršpice, byl proveden plošný záchraný výzkum, který v těchto místech doplnil nálezové situace z minulých

let, kdy zde bylo doloženo sídliště a pohřebiště z doby halštatské a laténské (Čižmářová, Geislerová 1990; Čižmářová, Horáková 1990; Čižmářová, Holubová 2011; Holubová et al. 2020; Zubalík 2021; ÚAPP 2022, 13–14).

V tratích „Na Široké“ a „Pod Větrolamem“ bylo ve dvou koncentracích (pracovně: pohřebiště č. 1 a 2) odkryto nově přes 130 hrobů horákovské a bývalé horákovské skupiny fází Ha C1–D3 a necelá desítky hrobů z časné až starší doby laténské fází LT A–B2. Na pohřebišti č. 1 (na temeni sprašové plošiny) byly odkryty jámové a komorové hroby, z nichž rozměrově největší obsahovaly pohřby válečníků, vybavené železnými hroty kopí (H 840, H 847, H 1803), součástmi koňských postrojů (H 847) a v jednom případě byl nalezen i železný mindelheimský meč (H 855; obr. 7). Jedná se už o druhý exemplář z této lokality, první byl nalezen v Horních Heršpicích v H 3 (srov. Holubová et al. 2020). Největší hroby se zbraněmi měly ve stěnách a podlahách zachovány žlaby po pohřebních dřevěných komorách (domech mrtvých), i s doklady podpůrných sloupů a bočních vchodových schodišť. Ani hroby žen ve svých výbavách nezaostávaly za mužskými. Dva z nich se pyšily honosným ošacením, z něhož se zachovaly jednak svrchní nášivky tvořené bronzovými kroužky (H 870), jednak kompozitní skládaný opasek sestavený z navlékaných bronzových kroužků (H 1814; obr. 8), vytvářejících na oděvech řady a šachovnice. Oba hroby

Obr. 7. Brno – Dolní Heršpice. Hrob H 855, detail meče. Foto P. Kos.

Fig. 7. Brno – Dolní Heršpice. Grave H 855, a sword detail. Photo by P. Kos.

Obr. 8. Brno – Dolní Heršpice. Hrob H 1814 s pohřbem ženy vybavené honosným kroužkovým opaskem. Foto P. Kos.

Fig. 8. Brno – Dolní Heršpice. Female burial H 1814 adorned with ostentatious ring belt. Photo by P. Kos.

náležely na pohřebišti k nejmladším komorovým a o jejich významu svědčí další šperky, které v nich byly uloženy. V celku H 1814 byla nalezena v ruce dospělé ženy železná jehlice s jantarovou hlavicí a v hrobě mladé dívky (H 870) zlaté vlasové ozdoby. Na skupinu komorových hrobů navazovaly menší popelnicové a jamkové hroby s kremacemi, z nichž dva, jako jedině na lokalitě, byly obklopeny menšími žlaby v podobě čtverce a kruhu. V jejich blízkosti byly odkrývány žárové a kostrové hroby, z nichž nejmladší kostrové mohly být podle spon s parabolickým lučičkem ztotožněny s předduchcovským horizontem staro-laténské subfáze LT B1a.

Na pohřebišti č. 2 („Na Široké“, rovina pod svahem k ulici Kšírova) byly odkryty pouze jámové a popelnicové žárové hroby, čímž se tato pohřební skupina zcela odlišuje od předešlé. Keramika a kovové milodary naznačují podobnou dataci, a to do rozmezí fází Ha C2–D3, žádný však nedosahoval parametrů hrobu komorového.

V prostoru mezi oběma pohřebišti (část svahu a jeho úpatí k pohřebišti č. 2 při ulici Kšírova) byly zachyceny čtyři kostrové hroby, z nichž jen některé mohly být na základě milodarů a výbavy kroje (sapropelit, pružinové nůžky, bubínkovité nánožníky) spojeny s pokročilejším starolaténským obdobím fáze LT B2. Tato skupina hrobů snad chronologicky navazuje na pohřební okružnou fázi LT B1, který byl odkryt roku 2020 jen 100 m severním směrem při stavbě objektu Hortim-International (Zubalík 2021).

Kromě drobných sloupových staveb, které se prolínaly s hroby pohřebiště č. 1, byly zachyceny tři halštatské sloupové nadzemní stavby a jedna laténská zemnice jižně od dálnice při ulici Havránkova. Zajímavým nálezem je větší kruhová odpadní jáma, obsahující zlomky zdobené keramiky z doby halštatské – keramické kolečko, plastiku koníka a parohovou postranici koňského postroje. Do sídelní komponenty bude nutné zahrnout i zvláštní uskupení liniových jam, lokalizované do středního stupně terasy severně od dálnice, mezi pohřebiště č. 1 a 2, neboť se tu při sondážních výkopech podařilo prokázat, že se s největší pravděpodobností v tomto případě jedná o fortifikaci s dokladem pravoúhlého nároží, tvořeného neckovitými příkopy. Vertikální stratigrafie naznačuje zánik objektu v intervalu stupňů Ha C–D / LT A (nález unikátní bronzové obloukové spony s uzlíkovým lučičkem); v době laténské byl do jejího svrchního zásypu uložen laténský kostrový pohřeb. I když byla odkryta jen malá okrajová část areálu, lze se domnívat, že by se mohlo jednat o doklad prvního panského dvorce ohrazeného pravoúhlými příkopy v areálu dnešního Brna.

Literatura

- Čižmářová, J., Geislerová, K. 1990: Záchraný výzkum v Brně-Horních Heršpicích (okr. Brno-město). *Přehled výzkumů 1987*, 89–90.
- Čižmářová, J., Holubová, Z. 2011: Pod nadvládou železa. In: R. Procházka (ed.): *Dějiny Brna 1*. Brno: Statutární město Brno, 319–399.
- Čižmářová, J., Horálková, P. 1990: Rettungsgrabung der latènezeitlichen Siedlung in Brno-Horní Heršpice (Bez. Brno-město). *Přehled výzkumů 1987*, 44.
- Holubová, Z., Přichystal, M., Dobisíková, M., Dreslerová, G., Kala, J., Kučera, L., Přichystal, A. 2020: Halštatské pohřebiště v Brně-Horních Heršpicích. In: I. Čižmář et al. (eds.): *Jantarová stezka v proměnách času*. Brno: Moravské zemské muzeum, 33–69.
- ÚAPP 2022: *Výroční zpráva 2022*. Brno: Ústav archeologické památkové péče Brno, v. v. i. Dostupné také z: <https://www.uapp.cz/file.php?id=8292&oid=10223834>.
- Zubalík, J. 2021: Brno (k. ú. Horní Heršpice, okr. Brno-město). *Přehled výzkumů 62(1)*, 261–262.

Summary

A rescue excavation conducted in connection with the expansion of the D1 motorway along the route from Brno Centre to Brno South (Horní and Dolní Heršpice cadastral areas, Brno-City District) significantly broadened our understanding of settlements and burial sites from the Hallstatt and La Tène periods. Approximately 130 of the discovered graves were dated to the Hallstatt period and about eight to the La Tène period. Noteworthy finds include weapons (Fig. 7) and jewellery crafted from gold, iron, and bronze (Fig. 8). Besides the graves, the foundations of three Hallstatt houses with a rich refuse pit containing unusual ceramic items were unearthed at the settlement periphery. Particularly significant is the unique discovery of a fortification wall with a corner ditch, the use of which ceased between the Ha C–D / LT A stages.

Petr Kos

Brno (k. ú. Líšeň, okr. Brno-město)

Ul. Houbářská, parc. č. 5108/1, 5133, 5134.

Doba laténská. Sídliště. Vertikální řez. Záchraný výzkum.

Uložení nálezu: Ústav archeologické památkové péče Brno, v. v. i.

Lokalizace: S-JTSK: -591710, -1159444

Také v roce 2023 pokračoval záchraný archeologický výzkum při výstavbě rodinných domů v ulici Houbářská v Brně-Líšni, který byl započat již v roce 2020. Výzkum byl rozdělen na několik etap v závislosti na průběhu zemních prací – v dubnu došlo k vyhloubení základové jámy pro několik rodinných domů ve střední části staveniště, v létě byly hloubeny inženýrské sítě v ulici Střelnice, v průběhu podzimu a zimy byly vykopány základové pasy pro zbylé rodinné domy a obvodový plot ve východní části plochy při ulici Střelnice.

V průběhu zemních prací se kromě nálezů středověkého stáří (viz oddíl Středověk a novověk) podařilo dokumentovat také několik sídlištních objektů, které lze zařadit do laténské kultury, přičemž až tři je možno interpretovat jako zemnice. Objekty byly rozprostřeny po celé zkoumané ploše, tedy od střední části staveniště až po výkop kanalizace v ulici Střelnice. Nálezy tak doplňují situace zjištěné v průběhu stavby již v roce 2020 (Zubalík 2021).

Literatura

Zubalík, J. 2021: Brno (k. ú. Líšeň, okr. Brno-město). *Přehled výzkumů 62(1)*, 262.

Summary

In 2023, a rescue archaeological excavation continued in Houbářská Street (Líšeň cadastral area, Brno-City District), unearthing another part of the La Tène settlement.

Jiří Zubalík